

KESAN

ပိာ်မုာ်တၢ်သုသုာ်ညါကရူာ်

ကျဲးစးမၤစၢ်က့ၤတၢ်ကဟုာ်ကယၢ်တၢ်မူဘျးစးအသန့ၣ်
ဒီးမၤမူထီာ်က့ၤကညီာ်တၢ်သုသုာ်ညါထူလံၤ

လံာ်တဘျဉ်အံၤမ့ၢ်ဝဲတၢ်မၤသကိးအတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်လၢကညီဖီခိၣ်
ယၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပၣ်ဘျးစဲကရၢ် (KESAN) ဒီးပိၣ်မုၢ်လၢတၢ်မူတတၢ်အဂီၢ်ကရၢ်
(Woment4Biodiversity) အပူၤ, လၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်တြီဆၢလီၤသးတၢ်သ့
တၢ်ဘၣ်, ဒီးဒုးဆူၣ်ထီၣ်က့ၤမုၢ်ခွါတၢ်ထဲသိးတုၤသိးလၢတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤက့ၤန့
ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤဒီးတၢ်မူအါကလုာ်အတၢ်တိာ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်တိာ်ကျဲၤအတၢ်ပညိၣ်မ့ၢ်ဒ်သိးတၢ်ကဒုးဆူၣ်ထီၣ်မုၢ်ခွါအတၢ်ပၣ်ယုာ်
လၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤ (ဟးယၢ်) က့ၤတၢ်မူတတၢ်လၢပဟီၣ်ကဝီၤ ဒီးဒုးဘျးစဲယုာ်က့ၤ
အီၤဆူ (ထံကီၢ်ဒီတဘျဉ်) တုၤလီၤဆူဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်အတၢ်ပညိၣ်တဖၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်
ဒီတဘျဉ်အတၢ်ကျဲးစးလၢ တၢ်မၤဝဲတၢ်ယုသ့ၣ်ညါဒီးတၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်က့ၤပိၣ်မုၢ်အတၢ်
ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤက့ၤတၢ်မူအတတၢ် လၢကီၢ်မိၢ်ပျၢ်အုၤရၣ်တၢ်လီၢ်တဖၣ်အပူၤ, အဖရံၤကၤ,
ဒီးလ့ၤတုၣ်အမဲရကၤ ထံကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤဘၣ်တၢ်ဒုး
အိၣ်ထီၣ်အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘီလၢ (Women4Biodiversity) တၢ်ကရၢကရိအံၤဒီး
ပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံလၢသၢနံၣ်တနံၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတၢ်ဘျးခိၣ်သ့ၣ်တၢ်ဟ်လီၤကျိၤကျဲၤ
အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်တိာ်ကျဲၤအံၤဘၣ်တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢအီၤလၢ (Sida) လၢအ
ဟဲလၢကီၢ်စွံၣ်ဒုၣ်တၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတၢ်မူတတၢ် (Stockholm Resilience Centre)
အလီၢ်ခၢၣ်သးကီၢ်စွံၣ်ဒုၣ်ပူၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ရၢလီၤအီၤဖဲလါ အီးကထိဘၣ်, ၂၀၂၄

ပုၤကွဲးတၢ်

Charlottel (Lotty), Clare, KESAN

Sunita Kwangta, KESAN

ပုၤတၢ်ကတီၤ

နီၢ်စလါ, နီၢ်ခဲရၢလဲမူ, နီၢ်ဆွဲလၢၢ်ဖီ, နီၢ်ယဲၢ်ဖီ, စီဆၢပဲၤမူ

ပုၤလၢအတုအခဲၣ်တၢ်ဂီၤ

Charlotte (Lotty) Clare, KESAN

Deepika Nandan, Women4Biodiversity

ပုၤဒီးကံၣ်လံာ်

Deepika Nandan, Women4Biodiversity

တၢ်ဆဲးကျိး

contact@women4biodiversity.org

info@kesan.asia

တၢ်ကတိၤဆှၢန့ၣ်

ကီၢ်စၢဖှိၣ် (UN) အတၢ်ဟံၣ်လီၤတၢ်မၤဂ့ၤထီၣ်ပသီထီၣ်က့ၤတၢ်မူတတၤလၢအနီၣ်တဆံတီၢ်ပူၤဖဲ (၂၀၂၁-၂၀၃၀) ငးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ တၢ်ဒီသၢမၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်လီၤတၢ်မဲတၢ်မါ, တၢ်မူတၢ်သါအါကလုာ် မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢတၢ်မူအါကလုာ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဒီးတၢ်ကဲဘျုးအဂီၢ်လီၤ. ပုၤထူလံၤဖိပၤဆှၢဘၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါတၢ်မူအါကလုာ်လၢအအိၣ်တၢ်ဒီးတဖၣ် ၈၀ မျးကယၤအဃိ, တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒီးအတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤတဖၣ်မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်ထဲလဲၣ်ဘၣ်ဆၣ်သန့က့, တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်မၤနီၣ်မၤယါဝဲပုၤထူလံၤဖိဒီးပိာ်မုၢ်ပိာ်မၤအတၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ် တအိၣ်ဒီးဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်မၤတၢ်အါၣ်လီၤအါကလုာ်အပူၤ, ဒ်သီးဒီးတၢ်ပညိၣ် (၂၃) လၢ Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (KM-GBF) ပညိၣ်ဝဲလၢကမၤပုၤဝဲမုၢ်ခွါတၢ်ထဲသီးတုၤသီးအတၢ်ထီၣ်ယူလၢတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲတၢ်မူအါကလုာ်အပူၤဘၣ်ဆၣ်တၢ်လီၤဖျါလီၤဟီၣ်အိၣ်ဒီးဝဲအါမးန့ၣ်လီၤ. နီၣ်ဂံၢ် ၂၃ အပူၤအတၢ်ပညိၣ်မ့ၢ်ဝဲလၢ တၢ်ကပၣ်ယုာ်ငးဘျးဝဲမုၢ်ခွါတၢ်ထံၣ်လၢလီၤဆီလိာ်သးတဖၣ် ဘၣ်ဆၣ်တၢ်မၤအဝဲအံၤအဖီခိၣ်တၢ်လီၤဟီၣ်အိၣ်ဒီးဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.

လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤကညီပိာ်မုၢ်လၢအမ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်မ့ၢ်နီၣ်ဝံၣ်ခံလၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတိၤက့ၤတၢ်မူအတတၤတဖၣ်အံၤဘၣ်ဆၣ် ညီန့ၢ်တၢ်ထံၣ်ဆံးကွၢ်ကဟံၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. လံာ်တဘျီအံၤဟ့ၣ်လၢဟ့ၣ်ကပီၤပိာ်မုၢ်တၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါကရူၢ်လၢယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အပူၤတဖၣ်အတၢ်မၤလၢပျီပူၤတၢ်ကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်တဖၣ် ဒီးငးန့ၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲတၢ်မူတတၤဒီးမုၢ်ခွါတၢ်ခိၣ်ဆၢလၢတၢ်မူတတၤအဂီၢ်အကျိၤအကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ပၣ်ယုာ်ပၣ်ဂီၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ် ဒီးတၢ်မၤဝဲစုလီၤဆီတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတိၤတၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကရူၢ်ဝဲအံၤကဲထီၣ်တၢ်အဒိအတၢ်လၢတၢ်ငးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တူၢ်န့ၢ်ခိၣ်ကဒီးတၢ်ထီၣ်ဟူးထီၣ်ဂဲၤမုၢ်ခွါတၢ်တုၤသီးထဲသီးလၢတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲတၢ်မူတတၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အါနုအနုလံာ်အဝဲအံကကထီၣ်ဝဲလံာ်နဲၣ်ကျဲးဒီးကဒုးထီၣ်ဟူးထီၣ်ဂဲ၊
စ့ၢ်ကီးပျတဝါလဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ညါန့ၣ်လီၤ။ လၢတၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤတၢ်ပီးတၢ်လီ
တၢ်ဖံးတၢ်မၤအကျိၤအကျဲး ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၤလၢတၢ်မၤလိၤန့ၣ်ဘၣ်အီၤတဖၣ်အံၤအ
ဂီၢ်၊ လံာ်အဝဲအံၤဟ့ၣ်မိၤဟ့ၣ်ကမိၤစ့ၢ်ကီးဝဲပျဖးလံာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်
အဝဲသ့ၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲပိာ်မုာ်တၢ်ယုသ့ၣ်ညါကရူၢ်လၢကဒုးဆူၣ်ထီၣ်တၢ်ရူၤလိာ်
ဘၣ်ထွဲလိာ်သးလၢပျကညီ၊ ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ။

ကီပယီ

ကီပယီအံ့မ့ဝဲဒင်မုထီင်ကလံထံးအုရှင်ထံကီလအလဲကတင်ခံ
ဘုတဘုလအလဲအထီအိဝဲ ၆၇၆,၅၇၈ စက္ကယါကံလိင်မံထာ ဦးအိဦး
ဟိခိခိမံးခိလအလဲဆီလိသးလထံထင်စူဟခိတင်လီတဖ ဟကလံ
ထံးဦးကစာကလိတင်လူတဖ လကလံစိတင်လီတဖ စထီလဟမလုယင်
ကစာတူန့လီ. မ့ဝဲထံကီအကျတဘုလအအိဦးလုလုထုသန့ဦးကလု
ဒုလအလဲဆီလိသးဦးဘင်တင်နီဖးစုကီးအီလကီဝဲန့ဘု. ကီခိန့ဘု
ဦးလီကဝီဒိတတီ (လကီစဖိတဘုယီအပူ) န့လီ.

ခိဖိလအိသုလီသးဖဲကဝီဒိ အုဒိန့ရ-ကီပယီတင်မူအါက
လုထူးတီအလီအယီ, မ့ဝဲတင်မူအါကလုလအစာဘူးကလီတင်တဖအဟံ
တင်ပူဖူးအလီတတီအသးဘင်ဆင် ခဲအံတင်လီအဝဲအံကွါဆင်မဲဘင်
စုကီးဝဲန့ဆင်တင်အိယအတင်ဟးဂုဟးဂီစုကီးန့လီ. ဒ်တင်ပနီအီဒ်
ထံကီခံဘုတဘုလတင်ကသုကသံးတင်တတင်တနီဘင်အီညီကတင်အကျ,
ဘင်ကွါဆင်မဲဝဲသုပုဝဲပုအတင်မဟးဂုဟးဂီ ခိဖိတင်အိဂီကွါပုအါ
န့ဒ်တင်ကြးမအီ, တထူးထီသု, မုကျဲဝဲကွါတင်သုတင်ဖူးတင်မလဲထီ
တဖ, ဦးတင်သုထီဘီထီဒိမုလတင်လဲထီလဲထီအဂီ ထံကီအံ့မ့ဝဲဒင်
တင်လီတတီလဆင်ဖိကီဖိအါကလုလအအိလတင်ဘင်ယိအလီတဖ
အိဆိးဝဲဘင်ဆင် အဝဲသုဘင်ကွါဆင်မဲဝဲခိယန့ဆင်တင်မပျဲမဖးအိ
အါမးစုကီးန့လီ. ထံကီအံ့ဘင်တင်ပနီအီဒ်အမုထံကီခံဘုတဘု
လတင်ကမဘင်လိကန့ဆင်တင်ကသုကသံးအဂီဘင်ဆင် တင်လီတင်ကျ
တဖဟးဂီဝဲအါမး ခိဖိတင်သုအိဝဲန့ဆင်အါတလကွါအခးလအမုတင်မ
အိသုမအိဝဲ, တင်မလဲထီတင်သုတင်ဖူး ဦးတင်မဝဲမုကျဲဝဲကွါတင်
တင်ကျတင်ဖဲတင်မတဖန့လီ.

လာတတ်တတ်ဒီးသီးအံတဖန်အကျါ၊ ကညီပုထူလံဖိလာယိပ်လိတ်တံမှတ်
တံရဲဂ်ကရါလကီၢ်သူလုအပူ လာအအိၣ်လကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံထံးအံဆော
ထာၣ်ဒီးဟူးဂဲၤမာဲဒီးပုတတတံၢ်ဟဆွာရဲၣ်ကျဲတံၢ်ရဲၣ်သဲကတီးကွဲတံၢ်လာအအိၣ်ဒီး
တံၢ်ပညိၣ်လာတံၢ်ကတံၢ်ကတီးကွဲတံၢ်မူအတတဒီးလုၢ်လံထူသနူတံၢ်န့ၣ်သါတဖန်
န့ၣ်လီၤ.

ကညီဖိဒီးပုတတ

ကညီပုထူလံဖိလာကီၢ်သူလုအပူတဖန် ကတံၢ်ကတီးဒီသအဲတံၢ်မူတ
တလာတံၢ်ဆာကတီးဖးယံၣ်တံၢ်လံအပူ လာအအိၣ်ဒီးတံၢ်ယူးယိၣ်ပၣ်ကဲခိၣ်ဃာနူ
ဆာၣ်တမ့ၢ်ထဲတံၢ်ကဘၣ်ဟဆွာခိၣ်ဃာနူဆာၣ်လာကဘၣ်လိၣ်သးဒီးပုကညီအတံၢ်
အိၣ်မူအဂီၢ်တကးဘၣ်ပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကီးအတံၢ်ဘျုးတံၢ်ဘါတံၢ်စ့ၢ်တံၢ်နံၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်
လီၤ. တံၢ်ရဲၣ်သဲကတီးအံတမ့ၢ်ထဲကဘၣ်ဟဆွာဝဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်, ထံဒီးတံၢ်မူအ
ကလုၢ်တဖန်ဒ်တံၢ်အသံးအကံၢ်တခါအသီးတကးဘၣ်အမဲၣ်ညါ မ့ၢ်တံၢ်ဟဆွာ
အံးထွဲကွၢ်ထွဲလုၢ်လံထူသနူတံၢ်စီတံၢ်ဆံၣ်တံၢ်ဒုၣ်တံၢ်ထူတဖန်လာအဟဲလီၤစာလာ
စိတဘျုးစိလံန့ၣ်လီၤ.

ပတ်လုံအိပ်နီခိသးသမူဒ်အမုၢ်စံာ်, ခုး, တၢ်သုၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်
ခဲလၢာ်အံၤ အိၣ်စဲဘူးဒီးသန့ယုာ်အသးဒီးသ့ၣ်ပျၢ်ဝၣ်ပျၢ်လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်
အထူးအစီ ဒီးမၤဘၣ်လိာ်ဝဲဒၣ်လီၤကဝီၤတၢ်ကသုၣ်ကသံးန့ၣ်လီၤ. တၢ်တၢ်တၢ်
တဖၣ်ဒ်အမုၢ်ထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်, တၢ်ယုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိး, တၢ်ကသုၣ်ကသံး
တၢ်ဆီတလဲ, တၢ်လီၤဟီၣ်လီၤပျီ, ဒီးလုာ်လုာ်ထူသန့တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၤလီၤမ့ၢ်အိၣ်သန့
က့ ပပုၤတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်မူသယဲၤဘၣ်ဒံးဒီးအန့ဆၢၣ်, ယုအိၣ်ယုအိၣ်တၢ်အိၣ်
တၢ်အိၣ်ဒီးကသံၣ်ကသီလၢအဟဲလၢပျၢ်ပူၤဒီးတထူးထီၣ်ဝဲသ့ၣ်ဘၣ်တၢ်ပိးတၢ်လီၤတ
ဖၣ်ဘၣ်. အဝဲအံၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်လၢအဖုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ယူးယီၣ်ပာ်ကဲ
ဝဲအန့ဆၢၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပလုာ်ပလုာ်လၢညါတဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ ပမ့ၢ်ပုၤလၢပၤဆွၢရဲၣ်ကျဲးန့
ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤလၢအတူၢ်ယံာ်ခိၣ်ကျၢအကျဲးအမုၢ် တၢ်ဒီးသအဝဲတၢ်ခးအိၣ်တၢ်
အါတလၢကွံာ်အခး, ဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဘၣ်ယး တၢ်သုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢတၢ်လီၤ
လၢအလီၤဆီလိာ်သးဒ်အမုၢ် ကစၢ်ဒီးခိၣ်တၢ်လီၤ ဒီးတၢ်ဟံာ်ကီၢ်ဝဲထံကွံာ်ခံတၢ်လီၤတ
ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပတၢ်ရဲလိာ်သးဒီးန့ဆၢၣ်ဒံးသိးအံၤတဖၣ်မ့ၢ်ဟးဂီၤန့ၣ် တၢ်ဝံတၢ်ကလၢ
တၢ်စိတၢ်ကမီၤတဖၣ်ကဟးသဒၣ်ပုၤ ဒီးတဟဲက့ၤလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပကညီပုၤထူ
လံၤဖိအတၢ်အိၣ်မူယုာ်ဒီးသ့ၣ်ပျၢ်အံၤ အရူဒိၣ်ဝဲဒၣ်လၢပကဘၣ်ကတဲာ်ကတီၤဒီး
သအတၢ်မူအတတၢ် ဒီးလုာ်လုာ်ထူသန့တၢ်န့ၣ်သါတဖၣ်အံၤခံမံၤလၢာ်န့ၣ်လီၤ.

[illegible]

ပျံတဝါသွန်ပျံ ၄၃ ဘွန်
ပျံပျံတံမံလင်ဆင်ဖိကီဉ်ဖိသ့ပျံ ၆ ဘွန်
သွန်ပျံဟံကီ ၉ ဘွန်
ကီ ၂၉၅ ဘွန်

ယိပ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်

ကညီပုၤထူလံၤဖိတဖၣ်အိၣ်ဆိးဝဲလၢအကစၢ်လီၤကျဲန့ၣ်လၢအကထိတဖၣ်အပူၤ ဒီးပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲအိၣ်မူသယံၤလိာ်အသးဒီးအခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်ဖဲအပူၤကွၢ်ယၢဖျိၣ်န့ၣ် လီၤဆိးတၢ်ပူၤကွၢ်အန့ၣ်န့ၣ်ဆဲးအခါတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်ဟဲအိၣ်ထီၣ်အယံၤ တၢ်သးလီၤသးကျဲဒီးတၢ်မၤဟးဂီၤခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ်အံၤစးထီၣ်အါထီၣ်ဝဲဒၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကမၤဘၣ်လိာ်က့ၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ် တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲယိပ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်လၢမုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၢ် ကီၢ်သူလုၤအပူၤ, လၢအလၢ်အထီၣ်အါန့ၣ်ဒီး (၆,၀၀၀) စက္ကယါကံၣ်လိာ်မံထၢၣ်န့ၣ်လီၤ.

ယိပ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အံၤ မ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်အိၣ်ဆိးအလီၤအကျဲလၢပုၤနီၢ်ဂံၢ်အါန့ၣ်ဒီးတကလီၤအိၣ်ဆိးလၢအပူၤ ဒီးအိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးသ့ၣ်ပုၤလါဟ့ၣ်တၢ်လီၤတဖၣ်လၢအမ့ၢ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအကါဒိၣ်တဖၣ်အတၢ်အိၣ်ကဒုအလီၤ ဒ်အမ့ၢ်ဘီၣ်သိၣ်ဖးဒိၣ်, ကျးလါ, တၢ်ဘီၣ်န့ၣ်ဒီးယံၤဟီၣ်အိၣ်တၢ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. ယိပ်လိာ်ကျိမ့ၢ်ဝဲအုၤရၢၢ်အထံကျိအထီၣ်တၢ်တဘိလၢအယုၤလီၤသဘျုး ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးပပုၤကညီဖိအသးသမူန့ၣ်လီၤ. ပပုၤတတပၤဆုၤဝဲဒၣ်ကရၢၢ်အံၤလၢကမုၢ်အါဂၤတၢ်ဘၣ်သးတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲအကျဲ လၢကမုၢ်ဒီးလီၤကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်မၤသကိးတၢ်လၢတၢ်တီၤပတီၢ်တုၤသိးထဲသိးအပူၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဖဲသကိးမၤသကိးဒီးလီၤကဝီၤပုၤတတဒ်အမ့ၢ်ကညီဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢၢ်ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢၢ်ရိတဖၣ်ဒီးသိးအံၤလၢတၢ်ကမၤထီၣ်ဂဲၤထီၣ်က့ၤကညီပုၤထူလံၤဖိတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤအံၤအဂီၢ်, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တုၤပျဲပုၤတၢ်မံလၢ်ပျံးကွီၤ, သ့ၣ်ပုၤပာ်ကီၤ, ပုၤတတသ့ၣ်ပုၤဒီးတၢ်ထီၣ်က့ၤကီၢ်အဆၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ယိပ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်ဖိတၢ်ပညိၣ်တၢ်သၢတၢ်လၢအမ့ၢ်

၁. နီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသး
၂. တၢ်မူတၢ်မဲတတဒီတခါအတၢ်အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျၢၤ
၃. လုာ်လၢ်ထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

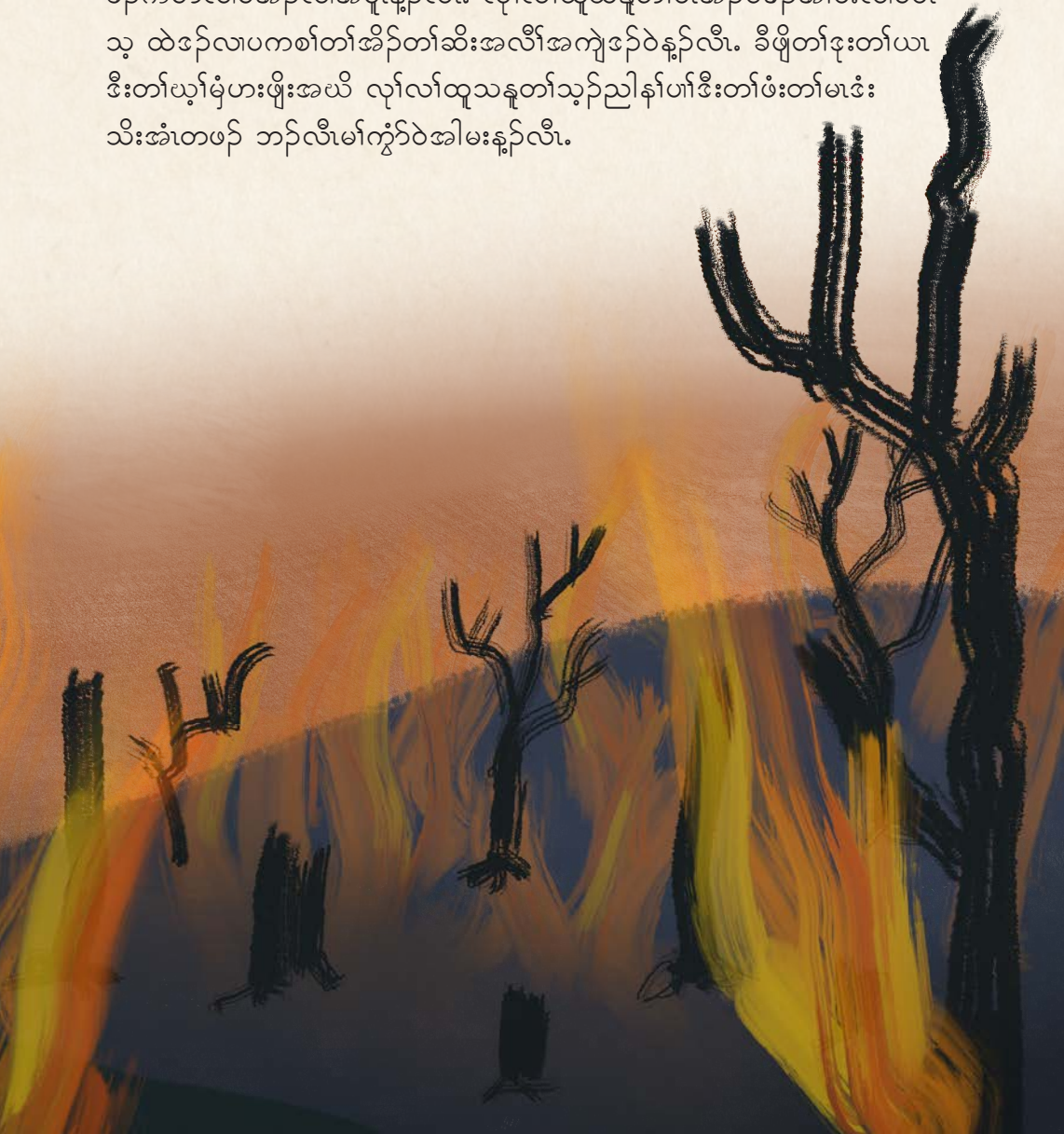
တၢ်ဒုးတၢ်ယၤဒီးပှၤထူလံၤဖိအတၢ်ကုၣ်သ့ပီညါလီၤမၤ

ကီၢ်ပယီၤန့ၢ်တၢ်သဘျၤလၢတြဲးတံးအအိၣ်ဖဲ (၁၉၄၈) နံၣ်ဘၣ်ဆၣ် ကညီဖိတဖၣ်တန့ၢ်ဘၣ်အခွဲးအယၢ်သဘျၤလၢအကစၢ်ဒၣ်ဝဲအိၣ်ဆိးလီၢ်ကျဲး ဒီးပတၢ်ယုထီၣ်လၢတၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်အံၤတန့ၢ်ဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပဂုၢ်ကျဲးစးတွံၢ်လံၤလၢနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးအဂီၢ်တုၤလၢမုၢ်မဆါတန့ၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲ (၁၉၆၀) ပယီၤသုးအိၣ်ဒီးဒုးယၤရဲၣ်ကျဲးလၢအထီၣ်ကညီဖိလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်လွံၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲးအံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤပၣ်ယုၣ်ဝဲၣ်အမ့ၢ် တၢ်ထီၣ်ဒုးမၤဟးဂီၤသဝီ, နွံၣ်အူသ့ၣ်
ပုၤ, ပတုၣ်ကွံာ်တၢ်အိၣ်အကျဲ, ဒီးဆိၣ်သနံးကညီတဝဲလၢာ် (လၢကသုးကွံာ်အ
သးယံၤထီၣ်ဒီးအတၢ်အိၣ်ယၤတဖၣ် ဒီးမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်န့ၢ်သါအလီၤ)
လၢကကွၢ်အိၣ်ကဒါကွၢ်လၢအကစၢ်လီၤကျဲဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. နကညီဖိအသိး, ပတၢ်
သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၤ, လုၢ်လၢ်ထူသနူ, တၢ်အိၣ်မူဖံးမၤအကျဲဝဲလၢာ်ဘျးဝဲလိာ်သးဒီးပဟီၣ်
ခိၣ်ကပံာ်လၢပအိၣ်လၢအပူၤန့ၣ်လီၤ. လုၢ်လၢ်ထူသနူတၢ်မၤအိၣ်ဝဲဒၣ်အါမးလၢပမၤ
သ့ ထဲဒၣ်လၢပကစၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤအကျဲဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်ဒုးတၢ်ယၤ
ဒီးတၢ်ဃုာ်မ့ၢ်ဖျိးအဃိ လုၢ်လၢ်ထူသနူတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၤဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤဒီး
သိးအံၤတဖၣ် ဘၣ်လီၤမၢ်ကွံာ်ဝဲအါမးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပှၤတၢ်သ့ၣ်ပှၤ

လၢကဒိသအကူပတၢ်လီၤတၢ်ကျဲ, ထံကျိထံကွၢ်, ဒီးပတၢ်အိၣ်မူတၢ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးတဖၣ်အံၤအဂီၢ်, လီၤကဝီၤပှၤတၢ်တဖၣ်, ကီၢ်သူလၢသ့ၣ်ပှၤဝဲၤကျိၤဃုာ်ဒီးခဲၣ် ကရၢကရိထီၣ်ဝဲလၢတၢ်ကမၤဆူၣ်ထီၣ်တၢ်ရူလိာ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးဒီးပသ့ၣ်ပှၤဝၣ်ပှၤ ဒီးတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ပအိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်လိာ်အိၣ်သကိးဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်ပှၤတၢ်သ့ၣ်ပှၤ, ပျဲပှၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှၤ, တၢ်ထီၣ်က့ၤသဝီအဆၢဒီးတၢ်ဒုးမူထီၣ်ဂဲၤထီၣ်က့ၤတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူလၢတၢ်သူအိၣ်ဝဲတၢ်မံၤလၢလၢကအိၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ဒိသအကူမ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးလၢကအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၤလၢပန့ဆၣ်မ့ၢ်အိၣ်မူဘၣ်ဂ့ၤဂ့ၤန့ၣ် ပဝဲစ့ၢ်ကိးပကအိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ကုးအိၣ်ပျဲန့ၣ်လီၤ.

ကညီတၢ်ကတိၤဒိ

“ပအိၣ်ထံပကဘၣ်ကတိၤဇထံ, ပအိၣ်ဂီၢ်ပကဘၣ်ကတိၤဇဂီၢ်”

ပမ့ၢ်ကတၢ်ကတိၤအိၣ်ဘၣ်လိာ်ဖိဒုးန့ၣ် ပကအိၣ်မူဘၣ်မုာ်မုာ်ခၣ်ခၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပိာ်မုာ်တၢ်ယုသ့ၣ်ညါကရၢ

“လၢတၢ်ဟ့ၣ်က့ၤပတၢ်ထူၣ်တၢ်ဘိဒီးပတၢ်မံၤလၢတၢ်အိၣ်
ယၤကသ့အဂီၢ်, ပကဘၣ်မၤနီၣ်မၤယါက့ၤတၢ်မူအါ
ကလုာ် ဒ်သီးပတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲက့ၤအိၣ်လၢပ
ကစၢ်ကီၢ်ပူၤဒၣ်ဝဲကသ့ဂ့ၤထီၣ်အဂီၢ်”

ကညီပုၤဖျါလံာ်ဒိၣ်လဲၣ်ထီၣ်လၢအအိၣ်လၢလူၤသီခိၣ်လၢအမ့ၢ်စီၤဆၣ်ပွဲၤမူ
အံၤ စးထီၣ်မၤဝဲတၢ်ယုသ့ၣ်ညါလၢယိၣ်က့ၣ်ဖဲ (၂၀၀၆) ဒီးလၢကဆိထၢၣ်အပူၤ
ဖဲ (၂၀၁၀) န့ၣ်လံၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲဟ်ဖျိၣ်မၤသကိးဒီးလီၢ်ကဝီၤဖိလၢတၢ်မၤဝဲတၢ်ယု
သ့ၣ်ညါသယုၢ်ပုၤလၢအဒုးဆူၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ကဒီသအက့ၤတၢ်သ့ၣ်
တဖၣ်အံၤလၢလီၢ်ကဝီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်မၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအပူၤ တၢ်ထံၣ်န့ၣ်ဘၣ်လၢပိာ်မုာ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်
ထံၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၤလၢအလီၤဆီန့ၣ်လီၤ. ပိာ်မုာ်တဖၣ်ဟ်လုာ်ဟ်ပွၤဝဲတၢ်မဲတၢ်
မၤတၢ်မူအကလုာ်အါမးလၢပိာ်ခွါတဖၣ်တဆိကမိၣ်ဝဲဘၣ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ကသံၣ်
သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲဖဲ, တၢ်သ့တၢ်မုာ်တၢ်ဘိလၢတၢ်မၤထီၣ် (တၢ်စုၣ်) တၢ်ကူတၢ်သီးအလွဲၢ်,
တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢအလီၤဆီ
လိာ်သးတဖၣ်အိၣ်ဝဲအါမးန့ၣ်လီၤ. ပိာ်
မုာ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲနီၣ်ဝံာ်ခံလၢပပုၤတတၢ
အပူၤဒီးမ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢဟံၤယာ်ဝဲ
တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၤ ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးသရၣ်
မုာ်ဒီးမိာ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢအဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်
နီၤတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၤဆူဖိလံာ်တဖၣ်အ
အိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်အံၤအယိတၢ်ဒုး
အိၣ်ထီၣ်ဝဲပိာ်မုာ်တၢ်ယုသ့ၣ်ညါက
ရၢအံၤန့ၣ်လီၤ.

သဘျုန်

သယံ

ဖိတမူအိုင်

တၢ်ဖိးတၢ်မၤလၢတၢ်မၤတၢ်အီၤတဖၣ်

ပယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဝဲဖီသ့ၣ်ခံအကလုာ်တဖၣ်, ကုၤတဖၣ်, သယုၢ်ပှၢ် ဇီးခဲအံၤပယုသ့ၣ်ညါဝဲဒၣ်ညါဇီးတၢ်မဲတၢ်မၤအကလုာ်တဖၣ်လီၤ. ပတၢ်ပယုသ့ၣ်ညါဝဲအံၤပၣ်ယုၣ်ဝဲဒၣ်ဇီးခဲအံၤဇီးလုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်သ့ၣ်ညါနီၣ်ဟံၤအကျဲ လၢအပၣ်ယုၣ်ဇီးပမိၢ်ဟံၤသ့ၣ်ကုၤသးပှၢ်အတၢ်သ့ၣ်ညါနီၣ်ဟံၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပတၢ်ပယုသ့ၣ်ညါအံၤမၤစၢၤဝဲဒၣ်ပှၢ်တတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအကသ့ၣ်ညါဘၣ်တၢ်အိၣ်ယၤလၢအအိၣ်လၢပဟီၣ်ကဝီၤပူၤ ဇီးပကဘၣ်ဒီသအီၤအကျိၤအကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

“ဖဲလၢပမၤတၢ်ပယုသ့ၣ်ညါတဘျီလၢလၢန့ၣ်ပပာ်ဖှိၣ်မၤသကိးဇီးလီၢ်ကဝီၤခိၣ်နီၣ်တဖၣ်, ပှၢ်ပယုသ့ၣ်ညါတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်, သဝီဖိတဖၣ် လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤပဘျီရဲဝဲဒၣ်တၢ်ပယုသ့ၣ်ညါတၢ်သံကွၢ်လၢအကီၤသ့ၣ်တဖၣ် ဇီးတၢ်လၢအတၢ်တၢ်တဖၣ်သ့ဝဲဒၣ်အလီၢ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.”

—နီၢ်စလါ

ပိာ်မုၢ်ဇီးပှၢ်သးစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဇီးတၢ်သ့ၣ်ဆူၣ်သးဂဲၤလၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤကွၢ်တၢ်မူအတတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အလီၢ်ကဝီၤပူၤအါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ဖီသ့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပှၢ်တဂၤလၢအဟူးဂဲၤလၢတၢ်သ့ၣ်ကရၢၢ်လၢအသ့ၣ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကိးနံၣ်ဇီးန့ၣ်ပသ့ၣ်ဝဲဒၣ်သ့ၣ်အါမးလၢကမၤပျဲၤကွၢ်ဝဲသ့ၣ်ပှၢ်လၢအလီၤဟီၢ် ဇီးကဟ့ၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤဇီးတၢ်အိၣ်ကဒုလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်မံၤလၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

“တော်အရှင်ခိုင်ဝန်တမံဇနန့်ပကဘန်ကတီဇကုဇဝဒန်
ပတမ်တမ်မါတမ်မုတ်တမ်ဘိ၊ ညဉ့်ဖိဒီး တမ်မူအကလုတ်
လာအဂဇလာအဒိန်လာပဟိန်ကဝီဇအပူဇနန့်လီ”

ညဉ့်ကိန်မှဲဒေညဉ့်တကလုတ်လာယဘဉ်
သးအဒိန်ကတော်နန့်လီ။ ဝဲလာပမာဝဲဒေညဉ့်အတော်
ယုသုဉ်ညါအဆာကတီ ယထံဉ်လာညဉ့်ကိန်နန့်က
ဟုကယာဝဲအဖိဂုဒိန်မး ဝဲအဟုအဆာကတီနန့်
လီ။ တမ်အံနန့်ဒုးကမာကမာယခီဖျိလာအပူကွံာ်
နန့်ယတသုဉ်ညါဒီးအဂုာ်ဘဉ်နန့်လီ။ ညဉ့်ကိန်
နန့်ထီဉ်ဒိန်ဝဲဒေစးထီဉ်လာလါယုတုလာလါယုလံ
နန့်လီ။ ခီဖျိလာအဝဲသုဉ်ဒိန်လီဝဲဒေလါထံဒိန်
ပလီအယိ ညါလာနကထံဉ်အီဒီးဖိဉ်အီအဂီလီ။
ယဘဉ်သးအဝဲသုဉ်ခီဖျိလာအဝဲသုဉ်အံးထွဲကွာ်ထွဲ
ဝဲအဖိအယိလီ။ ဝဲလာပမာဝဲတမ်ယုသုဉ်ညါအဆာ
ကတီ ပထံဉ်ဘဉ်လာညဉ့်တနီဟ်လီတံာ်ကွံာ်အ
ဒိန် မ့တမုာ် အဖိအယိ ညဉ့်အကသုဉ်တဖဉ်ဟဲအိဉ်
ဝဲအဝဲသုဉ်အဒိန်လီ။

- နီခဲရဲလဲမူ

တၢ်မၤတၢ်ဘိလၢယဘၣ်သးအဒိၣ်ကတၢၢ်တခါမ့ၢ်
 ဝဲ **မၤခိၣ်ပျၢ်ဖိ** န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤတၢ်ဘိတကလုာ်အံၤနအိၣ်အီၤ
 သ့ဒီးမၤစၢ်ကိးဝဲလုာ်လၢထုသန့ကသံၣ်ကသီတခါန့ၣ်လီၤ.
 ဝဲနဟၢဖၢမ့ၢ်လူအခါ နချီအီၤအဂံၢ်ဒီးနအီၤအီၤဒီးနကဘျါထီၣ်
 ဝဲဒၣ်ချ့ချ့ကလဲာ်လီၤ. အဝဲတဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိနီတမံၤ
 လၢနမိၢ်ပျၢ်အဂီၢ် ဒီးတမ့ၢ်လၢအလၢာ်ဘျၣ်လၢာ်စ့ၤဘၣ်.
 ခီဖျိဟဲဝဲဒၣ်လၢပျၢ်ပူၤအယီၤန့ၣ်လီၤ. နမ့ၢ်အိၣ်ဝဲ
 ဒၣ်သဘျုၣ်လၢဒီးတၢ်လၢာ်အဝဲ
 အံၤန့ၣ် အလွဲၢ်ကဂ့ၢ်ထီၣ်ဝဲဒီးကဘဲ
 ဒိၣ်ထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

- **နီၢ်ဆွဲလၢဂီၢ်**

တၢ်မူအကလုာ်တခါလၢယဘၣ်သးန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် **ဒုၣ်ဘု**
 အကလုာ်န့ၣ်လီၤ အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဝဲလၢကပျၢ်ပူၤထံကွၢ်ခံဒီးပပျၢ်
 ကညီဖိနစၢ်ကိးဝဲလၢအမ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်မူအါကလုာ်အကျါတမံၤ
 လၢအမၤ (အိၣ်) မူဝဲဒၣ်ထံ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်
 အရူဒိၣ်ဝဲလၢပတၢ်အိၣ်မူအပူၤန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိလၢအဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်
 ယာ်ဝဲထံအယီၤပမိၢ်ပာ်ဖဲလၢညါသ့ၣ်တဖၣ် တဖီၣ်အိၣ်ဝဲ
 ဒၣ်လၢကအိၣ်ဝဲအဂီၢ်ဘၣ်. ပုၤသးပုၤလၢညါသ့ၣ်တဖၣ်
 တဲဝဲဒၣ်လၢ ဒုၣ်ဘုမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်ထံတမူဘၣ်.
 လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤပပျၢ်ထုလံာ်သ့ၣ်တဖၣ် ကဘၣ်ပာ်
 ကိးဝဲဒၣ်အဝဲအံၤဒ်သိးအသုတလီၤတူၢ်ကွၢ်တဂ့ၢ်
 အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. - **နီၢ်စလီ**

ထိပ်လာယဘဉ်သးတကလုာ်မွဲဝဲ
ထိပ်ဘုဃာ် တၢ်ကိးစ့ၢ်ကိးလၢ (ထိပ်ဘုဃာ်
 ဘံၤယီၤ) န့ၣ်လီၤ. **ထိပ်ဘုဃာ်**အံၤပှၢ်မိၢ်လုာ်
 လၢ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢအမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ထိပ်တကလုာ်လၢ
 အစီအဆုံဒီးအိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးအတၢ်စံာ်ယဲးတဲးယဲး
 န့ၣ်လီၤ. ပှၢ်မိၢ်လုာ်လၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢ
 ထိပ်အဝဲအံၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဘုအဝံအကလၢ, အဝဲ
 အိၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်ဖိဃာ်လၢအမၤသံဝဲဒၣ်ဘုဒီးထီ
 ဘိန့ၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢစံာ်ပျီုပှၢ်, ခုးကျါပှၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢပလုာ်လၢ်ထူသန့အတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်အပှၢ်န့ၣ်ဝဲလၢ
 တၢ်ကူးဘုကူးဟုအဆၢကတီၢ် တၢ်ထၢဖျိၣ်ဝဲဖျိၣ်က့ၤဘုအ
 ဆၢကတီၢ် ပှၢ်ကညီသ့ၣ်တဖၣ်စံးဘျုးဝဲဒၣ်**ထိပ်ဘုဃာ်**
 ဒီးယုဝဲဒၣ်လၢကမၤစၢ်အီၤလၢကမၤန့ၢ်ဘဉ်ဘုလၢလၢလီၢ်
 လီၢ်လၢန့ၣ်ကတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲပာ်ဃာ်န့ၢ်ဝဲတၢ်အိၣ်
 လၢ**ထိပ်ဘုဃာ်**အဂီၢ်လၢအဆိဝံၤ အကစၢ်အိၣ်က့ၤဝဲလၢအ
 လီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ဝဲလၢအမ့ၢ်တဟ့ၣ်အိၣ်ထိပ်ဘု
 ဃာ်အဆၢဘဉ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်စ့ၢ်ကိးတအိၣ်ဘဉ်ဝဲဒၣ်ဘု
 ဘဉ်န့ၣ်လီၤ. ပပှၢ်ထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်ဒီး
 တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူလၢတၢ်တဘဉ်မၤသံဝဲထိပ်အံၤဘဉ်န့ၣ်လီၤ.

လာတော်မူတော်ဘိအါကလုာ်အကျါ သယံမုာ်စွာ်ကီးဝဲ
တော်မုာ်တော်ဘိတကလုာ်လာယဘာ်သးအီးစွာ်ကီး မုာ်လာပအိာ်
အဂံာ်. အဘိ. အလုာ်ဒီးအဖီသုကီးခါ ဒီးသုအီးသုစွာ်ကီး
လာကျဲအါဘိဒ်အမုာ် တာ်အိာ်တာ်အီး. ကသံာ်ကသီး. တာ်ပီး
တာ်လီဒီးလုာ်လုာ်ထုသနုစွာ်ကီးန့ာ်လီ. လုာ်လုာ်ထုသနုတာ်သု
တာ်စွဲအဒိတခါလာအမုာ်တာ်ချီပံးဖဆံာ်သုာ် ဒီးသယံ လာပပု
ကညီဖီသုတုာ်ဝဲ ဒီးနံာ်ဝဲလာတာ်လာအတဂုးတဝါမုာ်ဂုး တာ်မံမိာ်
ပျီာ်သီအာတဖာ်မုာ်ဂုး ပမုာ်ချီပံးဖဆံာ်သုာ်ဒီးသယံန့ာ် တာ်သုာ်
တဖာ်အံးလီမံာ်ကွံာ်ဝဲသု ဒီးဟဲထီာ်မးဘာ်ဒိပုးတအိာ် က
ထီာ်အသးတသုဝဲဘာ်န့ာ်လီ.

ယညီနုာ်ဘာအိာ်ညာ်ထးတခဲဒီးသယံလုာ်ဒီး
နအိာ်အီးဘဲဒိာ်မးန့ာ်လီ. ဝဲလာပဖီအိာ်တာ်ဖဲးတာ်ညာ်
အခါပသုသယံအတံာ်သံသိမုာ်ဂုး အကမုာ်မုာ်ဂုးန့ာ်ကသု
အရီာ်ကဝံာ်ဒိာ်ထီာ်န့ာ်လီ. ဝဲလာယဘာ်ဒိဒီးသိလုာ်ယီာ်
ဖိခံနံးဝဲအလီာ်ခံ ယသ့ာ်ဟဲလီလာယကိာ်ပုးဒီးယ
တိာ်အိာ်သယံသံသိအထံ ဒီးယအိအီးတနံးခံဘျီ
ဝဲန့ာ်တအါသိဘာ်န့ာ် ယကိညာ်ထီာ်လီ. ယတ
လဲးဟံးန့ာ်အိကသံာ်လာတာ်ဆါဟံာ်နီတမံးဒီးမး
ကွာ်ယသးစွာ်ကီးဘာ်. အယံသယံန့ာ်မုာ်တာ်ကဲ
ဘျူးကဲဖျိာ်လာပဂီာ်ဖးဒိာ်တခါစွာ်ကီးန့ာ်လီ.

- စါဆါပုးမု

ကဟုကယာ်ကုတၢ်အိၣ်မူအစၢၤအါကလုာ် အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤ

လၢပတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတၢ်မူအါကလုာ်တၢ်မအပူၤ, တၢ်မနီၣ်မယါဒီးကတိၤဘၣ်ကုပပုကလုာ်အတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤလၢအလုာ်ဒိၣ်ပွၤဒိၣ်တဖၣ်, ဒီးမလီၤတၢ်ကုအိၣ်သိးတၢ်ကနီၤဟ့ၣ်လီၤကုအိၣ်ဆူပုဆူညါတစၢၤအဂီၢ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤပိာ်မုၢ်ကရၢၢ်ခီဖျိတၢ်မန့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါလၢတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအဖီခိၣ်, ကဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပတၢ်ဒီးသအၢပဆၢကုပန့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢဒီးဟ့ၣ်ကူၣ်ဝဲပဒိၣ်သိးတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢအမ့ၢ်မၤဝဲတဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်လၢအယုာ်ကဒီးကဲဘျုးဝဲပုလီၤကဝီၤဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပိာ်မုၢ်တၢ်ယုသ့ၣ်ညါကရၢၢ်လၢအဖဲလၢတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အါမၤလီၤဆီလိာ်သးအဖီခိၣ်, မၤသကိးတၢ်ဘျုးဘျုးတၢ်တံၢ်ဒီးလီၤကဝီၤဖိတဖၣ်, ပိာ်မုၢ်ဒီးဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.လၢတၢ်မၤသကိးတၢ်ဒီးပုၤသဝီဖိတဖၣ်, ပသ့ၣ်ထီၣ်တၢ်န့ၣ်လိာ်သးအါထီၣ်ဒီးမလီၤတၢ်ကုပတၢ်မၤမ့ၢ်တၢ်ကါဒိၣ်လၢပုလီၤကဝီၤဖိအဂီၢ်ဒ်လဲၣ်တဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပကရၢၢ်အံၤမၤသကိးယုာ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဒီးလီၤကဝီၤခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်လၢကညိဒီးကလုာ်စၢၤဖျိၣ်ကရၢဒီးအဝဲကျိၤဝဲဒုတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်, သ့ၣ်ပုၤဝဲကျိၤ, ဘျုးဖိမၤညၣ်ဝဲကျိၤ, ဒီးသ့ၣ်ပျးဝဲကျိၤလၢကမၤဆူၣ်ထီၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢခဲခီယာ်ဘးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခီဖျိလၢပုၤဒုဖိသဝီဖိ, လီၤကဝီၤခိၣ်န့ၢ်, ဒီးတၢ်ကရၢကရိအတၢ်ဆိၣ်ထွဲပုၤအယံ, ပဆဲးမၤ

ပတၢ်ယုသ့ၣ်ညါလၢပလီၤကဝီၤပုလၢတၢ်လီၤအါတီၤ, မၤမူထီၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ထူလံၤ, ဒီးမဆူၣ်ထီၣ်ကုပတၢ်ဒီးသ

အနုဆောင်ခိပ်လွှာတဖန်နဲ့လီ။ ပနီဟွန်လိာ်သးပတ်ကထိပ်လိပ်ထိပ်လာတာအိပ်
ဖျိပ်သကီး၊ ဒီးတံဟွန်တံသွပ်ညါနံဟ်၊ နးသွပ်ညါကွာ်ပျာ်လုလုပတ်ဖံးတံမာ
အဝဲအံ၊ မှတ်အကါဒိပ်လုပျာ်ကလုာ်အခါဆူညါအဂီၢ်၊ ပလုာ်လုာ်ထူသနူအဂီၢ်၊
ဒီးတံမူအါကလုာ်လုအမာလုထိပ်ပသီထိပ်ကွာ်ပျာ်လုပုးပုးပုးဒီးထံနံထံကို
အပူတဖန်နဲ့လီ။

ပိန်မုတ်တန်ဆုသုဉ်ညါကရ်ဒီးလီကဝီဖိတဖဉ်

ပျာတဝါချာ်စးတဖဉ်ဟဲထီဉ်သကိးတန်ဟ့ဉ်တန်သုဉ်ညါနီဟံတန်မးလီ

တန်ဆုသုဉ်ညါကုအကလံာ်ကလံာ်

ဒီကံဝှံတိလၢတၢ်ဘျီထီၣ်အိၣ်ဖၢတၢ်လီၤမၤတၢ်လုၤသ့ၣ်ညါအဆၢကတီၢ်

ပိၣ်မ့ၣ်တၢ်လုၤသ့ၣ်ညါကရၢ်ဒီးလီၤကဝိၤပုၤတၢ်ခၢၣ်စး

ခွဲစိတ် (KESAN) အကူအညီ

ကညီဖိခိန်ယာဒီးပျာ့ဝီတိတ်မေပျာ်ဘျးစဲကရ (KESAN) အံ့မ့ဝဲဒ်
ကညီပျာထူလံဖိတ်ကရကရိလအဟူးဂဲလပျာတဝဒီးခိန်ယာန့ဆာ်အဂီလ
ကညီဖိလကီသုလုအပူလဘာ်ကွာ်ဆာ်မဲာ်တုာ်တုာ်လအနံာ်လအဆံတဖာ်
အဆံအပူန့လီ။ ခွဲစိတ်ကရကရိအံ့ ဘာ်တုာ်ဒုးအိန်ထီာ်အီဖဲ (၂၀၀၁) နံာ်
ဒီးဘာ်တုာ်ဒုးအိန်ထီာ်အီလကညီတကတဲာ်ကတီးန့ဆာ်ကရ (Karen Nature
Conservation Group) လအဘာ်တုာ်ဒုးအိန်ထီာ်အီလကညီသးစာ်ကွီဖိဒီးကွီ
သရဲာ်လအအိန်လကီကွီတဲာ်ကီပယီကီဆာ်န့လီ။ ခွဲစိတ်ကရကရိအံ့
မ့ဝဲဂီခိန်ထံးတကရကရိကရသဘျာ်တဖုလအဟူးဂဲမေပျာ်ထီာ်လုာ်အိန်နီခိ
သးသမူအတုာ်ဘာ်တုာ်ဘာ် ဒီးအိန်ဒီးတုာ်ယုးယိာ်ပာ်ကဲကညီပျာထူလံဖိအတုာ်သုာ်
ညါနီပာ် ဒီးအတုာ်ခွဲးတုာ်ယာ်လကညီကီဖဲာ် ကီပယီအပူ ဖဲတုာ်စုဆုာ်ခိန်
တကးဒီးတုာ်တတုာ်သးထဲသးလထံလီကီပူတုာ်ဒုးတုာ်ယာ်အိန်တုာ်လံ (၇၅) နံာ်
လအမ့ဝဲတုာ်လီတတုာ်လအဒုးအိန်ထီာ်တုာ်ဖျိာ်တုာ်ယာ်လဟီာ်ခိန်ချာ်န့လီ။

ခွဲစိတ်အတုာ်မေကျဲမ့ဝဲတုာ်သုပျာအါဂတုာ်လိာ်သုတုာ်မေသန့ လအမ့ဝဲတုာ်
သုတုာ်ဖိလံဆုတုာ်ဖိခိန်အတုာ်မေ ဒီးသုတုာ်ဒုးသုာ်ညါဆိအကျိအကျဲလပျာ
လတုာ်ပညိာ်အီတဖု”ဒ်သးတုာ်ဆိာ်ထွဲတုာ်လဲထီာ်လဲထီာ်လအယုာ်ကကအိန်
ထီာ်လအခိန်ကစာ်ကျိတတုာ်အဂီန့လီ။

(နမူနာအားဖြင့်) နယုသုညါပိန်မုတ်တယ်ယုသုညါကရူအတ်ဟ်ဖျါသုဖဲ
www.kesan.asia

နမူနာအားဖြင့်သုညါအါထီင်ဘဉ်ဃးခွဲစိတ်ဖိတ်မတဖဉ်န့ဉ် နဆဲးကျိးဖဲ
info@kesan.asia သုဖဲဒဉ်န့ဉ်လီၤ.

ပိန်မုတ်လၢတၢ်မူတတၢ်အဂီၢ် (Women4Biodiversity)

ပိန်မုတ်လၢတၢ်မူတတၢ်အဂီၢ် (W4B) အံၤမ့ၢ်တၢ်ကရၢကရိတဖုလၢကတိၤ
န့ဉ်ခဲးတၢ်လၢမုၢ်ခွါတၢ်တုၤသိးထဲသိး လၢတၢ်ဒီသၢကတၢ်ကတိၤက့ၤတၢ်မူတတၢ်
အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. ပနၢ်လၢပကဘဉ်အိၣ်မူသယံၤ (ဖိး) ဘဉ်လိာ်ဒီးန့ဆၢဉ်အံၤလၢတၢ်
မုၢ်တၢ်ခုၣ်အပူၤကသ့အဂီၢ် လိာ်ဘဉ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒဉ်လၢတၢ်ကဟ်ကနီၣ်န့ဉ်ပိန် (ပိန်မုတ်
ဒီးပိန်မုတ်ဖိသဉ်) ဒီးပိန်မုတ်သးပျၢ်သုညါတဖဉ် အမူအဒါလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဘျါရဲအ
ကျိၤအကျဲလၢအအိၣ်ဖျါပျီပျီရဲရဲန့ဉ်လီၤ. ပကဟ်ဒိၣ်ဝဲဒဉ်တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သုညါတဖဉ်အံၤ
ဒီး (ခီဖျိတၢ်) မၤသကိးယုတ်တၢ်ဒီး (Rio Conventions) ကရၢသၢဖု (UNCBD,
UNCCD, ဒီး UNFCCC) လၢခါဆုညါတၢ်မၤကဂ့ၢ်ဒိၣ်ထီၣ်အဂီၢ်လီၤ.

နယုသုညါအါထီၣ် (W4B) အဂီၢ်သုဖဲ www.women4biodiversity.org

“ယ ဆာ ဟိုလ်လှာ ပိတ် မုခ်တော် ဟုသန် ညါက ရှို
အတော် ဂုဏ်ကျေး စား အံ့ ခကကဲထိန် လိန်ထိန်
ဒီး ပုဇအါ ဂဇကသုန် ညါကန် ပတော်ဖံး တော်မဇတဖန်
နုန်လီဇ. ယ ဆာ ဟိုလ်လှာ ပိတ် မုခ်တဖန် ကနုန်ကန်
တော်ပတိုတုဇသီး ထဲသီး ဒီး ပိတ်ခွါ ဒီး ပဖိပလံဇ
လာ ခါဆူညါတဖန် ကနုန်သါကန် သုန်ဟိုလာ အဂုဇ
ထံလာ အဂုဇ ကလံဇလာ အကဆွီ ဒီး တော်မဲတော်မါ
လာလာ ပုဇပုဇနုန်လီဇ”.

- နိုဝ်လါ

